
Filip Tamás

A FELEJTÉS ELLEN

1

Csak rá gondolsz, és
valaki máris szóba hozza.
Minden szövegből folyton
ő világít. Nem tudod kilökní
magadból, vérköreid befonták,
már veled él, idegen test, de
mint egy éjszakai járat utasai,
ölelkeztek, míg tart az út.

2

Alvó rabszolgapiac a város,
a kőd silány lepedőivel letakart
ketrecekben ember és majom.
De mindezt csak mondom, nem tudom.
Mintha egy gömbvillám belsejéből
megolvadt nyilak próbálnák
áttörni a gyémántnál is
keményebb falat.

3

Esetleg földrengés van, és
az ősmoraj próbál mindent
a helyére tenni? Az asztal
alá kuporodtam, nem látom, mi
van a részeg utakon. Távolról
felnőttek szavai, megnyugtató
a hangszín, talán mesélnek,
legalább nem vagyok egyedül.

4

Megfeledkeztek rólunk, és
pár percre magunkra maradtunk
kezelés előtt. Terveztünk és
elhalasztottunk egy utazást. Véget
nem érő halogatásunkkal küzd
a szüntelen sietség, és a szállodai
szoba éjjeliszekrényén mindig
ugyanott nyílik ki az evangélium.

5

Menni előadásba, készülni hosszan
a *minden-csak*-jelenésre, s előtte
még ez is. Kővendég, nem is egy,
kőarcok, köszemek. Mintha egy új
jégkorszak lehelte volna magát
ide; elkérik papírjaim, egyet ők is
mutatnak, mielőtt nekilátnak,
hogy ízekre szedjék a lakásomat.

6

Öklöm a számba tömve, megadtam
magam az ásításnak. A misekönyvet
úgyis rossz helyen nyitottam ki,
ma hibát hibára halmozok.
A csönd fölfelé mutat: az atya
és én kötélhányósok vagyunk.
Köhögésbe fojtott nevetés
gurul ki valamelyik padból.

7

Órjöngő üvegház. Pattanásig feszül.
Egy robbanásból, egyszerre nő
gyümölcs és kártevő. Kezük nincs,
hát véres homlokukkal verik az
üveget belülről. Karddal támad a nap.
A földön fekvőket átüti a penge.
Mintha már írtam volna erről,
egy másik életemben.

8

Mutál a hangom megint, és
elveszítem a füzeteimet.
Próbálok cérnát kötéllel
összesodorni, a cenzúrán
vesztegelnek mind, a szavaim.
Amelyik túljut, gödörbe hull.
Amihez nyúlok, ellenáll. Amit
nem érek el, megadja magát.

9

Láttunk egy édeskés riportot
az újszívessel. Mostantól olvadó
jégtáblán alszik, tíz évet kapott.
Mi közöm e vértelen ütközethez?
Inkább készülök, hogy egyszer
megmondjam a papnak, amikor
nyelvemre helyezi a száraz ostyát:
áldozni mindig két szín alatt.

10

A határidő alól az esők kimossák
a talajt. Megállás nélkül süllyed, nincs
magaslati pont, hogy szétekintsek.
Ahonnan leskelődöm, sűgőlyuk,
a hangom elveszett, elfeledkeztek
rólam a színészek. Mint akik beásták
magukat egy néma háborúba.
A föld alól hallom szuszogásukat.

11

Futok, minden ismerős itt,
hullámokban tör rám egy régi
tél savanyú füstje, a köhögéstől
megszületik az emlékezés, valaki
diktál, pazar szöveget viszek haza,
terhétől mind könnyebb leszek,
teleírom magammal az utcát,
futok a felejtés ellen.

Ha végére érsz, kezdheted előlről:
a hajót örökké festeni kell.
Valaki meghalt, türelmetlenül viselt
hosszú boldogság után. Amit
karácsonyra kaptál tőle, elhordod
a hétköznapokon. A mentőmellény
is csak meghosszabbítja
a hajótöröttek szenvedéseit.

Pernecky Géza

OSZTÁS NULLÁVAL

Bizonyítványa: kitűnő rendű. Képesítése: érettségizett úszómester.

Az egyetemi felvételihez kapott kérdőívbe írta be ezeket a válaszokat. Szülei persze meg voltak rökönnyödvé a gyerek könnyelműségén. Sem a hely, ez a kis magyar városka, sem pedig az időpont, az 1960-as esztendő nem volt alkalmas a hivatalos iratokban elkövetett incselkedésekre, a műegyetemre való jelentkezést pedig különösen nem érte meg efféle nyegleségekkel elrontani. Gazsi azonban csak nevetett: – De hiszen igazat írtam!

Középmagas, zömök termetű, széles vállú fiú volt, elevenen csillogó tekintete fölött a haja sötét fürtöket vetve göndörödött. Gimnazistaéveiben versenyszerűen úszott, az érettségivel párhuzamosan pedig letette az úszómesteri vizsgát is. Ez egy kicsit javított azon, hogy különben csak értelmiségiszármazásúnak számított. – Egy sportolót jobban megbecsülnek, mint akár tíz munkásszármazásút – adta ki a jelszót. A pillangózás volt az erőssége, és némileg a hátúszás is. Meg a fizika és a matematika. De a versek is nagyon érdekelték.

Az évszámok alapján háborús gyerek volt, hiszen 1942-ben született, de egy módos családban, és a még mindig békés álmát alvó Dunántúlon, nem csoda tehát, hogy rekordszúllyal, mint egy kis vasgyúró. És ami érdekes volt: két forgóval a fején jött a világra.

Lőke doktor úr, a gyermekorvos vette észre először ezt a két forgót. Miután a bába-asszony segédletével levezette a főmérnökék villanytelepi lakásán a szülést, odafektette a megfürdetett és szárazra törölt újszülöttet az anyja testére. Aztán hosszú, csontos mutatóujját a gyerek feje búbjára tette, és lassan, figyelmesen, hihetetlen gyöngédséggel követni kezdte a kanyargósan növő pihés hajszálakat. Egy spirál jobbra, egy másik pedig balra. A szülésen átesett anya kimerültsége ellenére is észrevette a furcsa mozdulatot, és rákérdezett. – Két forgója van a fején – válaszolta Lőke doktor úr, miközben bátorítóan az asszonyra mosolygott. Aztán minden további nélkül hozzálátott, hogy visszacsomagolja a táskájába a műszereit.

Három évvel Gazsi születése után a rácsos kaput be kellett drótozni, de ez már egy másik ház kapuja volt. A család ugyanis már nem a villanytelepen lakott, mert a telepen álló üzemi lakás találatot kapott, és leégett még akkor, amikor '45 elején elérte a városkát a front.

Most egy Balaton-part közeli utcában laktak a főmérnökek. A kertés villa tulajdonosai már jóval korábban elmenekültek a közeledő háború elől, és a város előjárói az otthon nélkül maradt családnak utalták ki az üresen maradt lakást. A földszintes épület egyike volt a csendes mellékutca sorházainak, és mint az utcán mindenütt, itt is az épület mellett nyíló rácsos kapun át lehetett belátni udvarára is. Az érkező tekintete a ház mögötti zöld gyepre siklott, ahol néhány sárgabarack- és cseresznyefa állt, ezek mögött pedig ribizli- és málnabokrok sorakoztak. Magának a kovácsoltvas kapunak is köze lehetett a bejáratot barátságosabbá tevő összhatáshoz, mert olyan függőleges rácsozata volt, amit kanyargós minták díszítettek. Egy spirál jobbra, egy másik pedig balra – ezeket a felkanyarodó formákat növényi indákat utánzó elnagyolt alakzatok vették körül. Mellmagasságon felül azonban megszűnt a díszítés, és itt már csak a rács rúdjai futottak tovább. A kovácsoltvas munka két és fél, talán három méter magas lehetett, és ott fönt, ahol a kapuszárny végződött, a legmagasabb pontján egy lemezekből alakított rózsát sötétlett. A kaput valószínűleg többször is átfestették már, és különösen itt, a vasrózsa domborodó lemezein kezdett levelesen hámlani róla a festék.

Még kora tavasszal történt, amikor hullajtani kezdték a szirmaikat az udvaron virágzó cseresznyefák, hogy a hároméves Gzsika eltűnt a lakásból. Hárman voltunk testvérek, és ő volt a legkisebb közülünk. Amint enyhült az idő, kezdtünk kijárni az udvarra játszani, és ezekben a napokban történt, hogy váratlanul nyoma veszett a kicsinek. Először csak benn, a lakásban kerestük, hiszen az utcai kapu kilincse olyan magasan volt, hogy azt úgysem érthette el. De mégiscsak kiszökött valahogy, és úgy került meg, hogy egy idő után ismerősök hozták vissza az utcáról. Apám szelíd természetű ember volt, nem szidta meg a kisfiút, hanem a következő délelőtt az udvarra vezette, és oda állította a kapu elé, aztán pedig várta, hogy mit hoz a sors. A pöttömnyi gyerek egy darabig rajtunk, az összegyűlt közönségen mulatott, de végül, úgy látszik, kitalálta, hogy mit várunk tőle. Eltökélt sietséggel felmászott a kapu kovácsoltvas kacsaringóin, odáig, ahol már csak a függőleges rács vasai vonultak, és itt, a rudak között aztán átfért a feje is. A következő percben pedig már az utcán volt.

Vigyáztunk tehát, hogy a kaput kulcsra zárjuk, apám pedig vastag drótot hozott a villanytelepről, és befonta vele a rácsozatot. Ezek az intézkedések azonban nem sokat használtak. A szomszédok figyelték meg először, hogy a Gzsika, mint egy kötélhágcsón, úgy mászott fel a drótozáson, és így jutott el a kapu tetején díszlő rózsáig, ahonnan már könnyű volt a túloldalra leereszkednie. Ezt az utat használta, ha megunt a kertet, a gyümölcsfákat és minket, a testvéreit. Miközben megtanulta azt is, hogy idejében visszajöjjön, rendszerint még az előtt, hogy a keresésére indultunk.

Eljött a nyár, és kábultan fénylettek, valószínűtlen súlyt és formát kaptak az erős nap-sütésben a dolgok.

A tehénnek is csak az állkapcsa mozgott, meg a levegő cikázott-zsongott körülötte ott, ahol az állat orra, szája fénylett – legyek rajzoltak glóriát köréje bódult nyolcasokból. A dolgukat végző orosz katonák közül az egyik odaállt a fához kikötött jószághoz, és egy rövid, erős pengéjű késsel gyomlálni kezdte a tehén szarvai mögött göndörödő szőrt. Amikor pedig már eléggé szabaddá vált a hely, ahol a koponya és az utolsó nyak-

csigolya egymáshoz ízesült, a katona célzott, és belevágta a kést az öreglikat sejtető mélyedésbe. A tehén, mintha villám sújtotta volna, a földre bukott.

Először történt, hogy ilyesmit láttam. A jelenet nem messze az utcánktól, a Balatonparti sétánnyal összefüggő kiterjedt parkban játszódtott. Az egész park most katonai tábor volt, sátrak álltak mindenütt, és én véletlenül a konyhát képviselő körzetbe tévedtem. Végignéztem, ahogy elvették a tehén véré, megnyúzták, és feldarabolták, később azonban inkább került ez a helyet. De a szagokhoz, amelyek a tábori konyhából áradtak, a saját lakásunkban is hozzá kellett szoknom, mert a szovjet ezred, amely a nyári hónapokban megszállt a városban, hozzánk is bekvártélyozott néhány tisztet. Néha vajjal főztek, de sokkal csípősebb kipárolgása volt a halzsírnak, amit mindig ugyanabban a nagy vándlingban állítottak a konyhaasztalra. Egyszer megkóstoltam, hogy milyen is az íze. Ki voltunk éhezve a nagy tápértékű élelmiszerekre, úgy, hogy a nehéz illatú halzsírból, amit az oroszok csak sütésre használtak, és ami piszkosfehér gépszírra hasonlított, azon nyersen, ahogy volt, legalább egy maroknyit megettem. Vérhast kaptam, de kigyógyultam belőle.

Mivel a tisztek az utcára néző szobákban laktak, a családunk az udvarra tekintő cselédszobába szorult, itt aludtunk az egymás mellé fektetett matracokon, apám, anyám és mi, a három gyerek. Egyébként pedig a konyhában éltünk, és az udvaron hancúrozunk. A ház tele volt katonákkal – igaz, a legtöbb nem is lakott nálunk, hanem csak a dolgukat intézve jöttek-mentek, forgolódtak a házban. A drótozott bejáratnak most már végképp nem volt semmi haszna, hiszen általában tárva-nyitva állt a kapu, de hát ki mert volna minket ilyen körülmények mellett illetéktelenül zavarni? És a kis Gázsira sem kellett külön vigyázni, hiszen az oroszok kedvencévé vált, kézről kézre adták, jól ismerték őt egészen a parkban álló sátrakig.

Apánk csak aludni járt haza, egész nap az üzemi irodában dolgozott, anyánk pedig a konyhában segített – ne felejtsük, nyár volt, és tulajdonképpen egész jól teltek így a napok. Sőt, bizonyos előnyöket is élveztünk, mert a nálunk lakó egyik tiszt, egy alacsony, zömök kapitány, akit csak kiskapitánynak hívtunk, úgy tűnt, nagyon szereti a gyerekeket, különösen a Gászit. De csak keveset játszott velünk, nem is nagyon próbálta, úgy látszik, túl fáradttá tette őt már ehhez a háború. Viszont ha tehetett, húst, kopasztott baromfit, cukrot, lisztet, gyúrt tésztát, friss gyümölcsöt és zöldséget hozott haza magával az útjairól, és ráparancsolt anyánkra, hogy készítse el a családnak, amit hozott. Az arca felderült, ha néha mégis velünk, az aprónéppel foglalkozhatott, és érezni lehetett, hogy annyit tesz-vesz a házban, oly sokat van közöttünk, amennyire csak az idejéből futja. Nagyon megszerettük érte, mert a jelenléte az egész család számára biztonságot jelentett.

Egy reggelen mégis valami érthetetlen dolog történt. Még csak derengett, amikor arra ébredtem, hogy apánk a cselédszoba sarkába állított kis asztalra borulva zokog. Soha nem láttam őt sírni, úgyhogy nagyon megijedtem, és azonnal újra szorosan becsuktam a szemem. Anyánk nem volt a szobában. Apu sokáig sírt, nem is hagyta abba addig, amíg anyu is meg nem jelent az ajtóban. – Már vége, csak ennyi volt – mondta halkán, nyugodt hangon, és odament apánkhöz. Résre nyitottam a szemem, és csak most láttam, hogy mindketten fel vannak öltözve, mintha még mindig vacsora utáni beszélgetés lenne. De kint már sütni kezdett a nap, az éjszaka végképp mögöttünk volt. Anyám megsimogatta apám vállát, hozzáhajolt, csitúgatta, de csak csendesen, hogy föl ne ébresszen minket.

Az iskolai esztendőök egy részét már a Balatontól távolabb, egy nagyobb helyen, a megyeszékhelyen töltöttük. Én már az egyetemmel is végeztem, mire Gazsi érettségiző úszómesterré serdült, és a felvételi kérdőíve a kétségbeesett családi tanács elé került. Az aggodalmak azonban fölöslegesnek bizonyultak, mert felvették az egyetemre. Úgy tűnt, hogy amellet, hogy kitűnő rendű tanuló volt, más kérdésekben is jól okoskodott.

De aztán mégsem került be a műegyetemre, mert kiderült, hogy menet közben, majdnem csak úgy mellékesen, odatoltak eléje egy másik jelentkezési lapot is, és ez meg a moszkvai Lomonoszov Egyetemre szólt. Ő maga is zavarba jött, amikor közölte vele, hogy utazhat Moszkvába. Anyám szemébe könnyek gyűltek, ahogy a dolog szóba került, apám tanácstalanul forgolódott, de aztán jöttek a részletek is, elméleti fizika és csillagászat szakokra javasolták Gazsit. Tanított akkor a Lomonoszovon egy örmény származású Nobel-díjas, Ambarcumjan, ő volt az asztrofizikai tanszék vezetője. Ez meggyőzte a családot, és Gazsi csomagolhatott.

Ilyen magasra korábban soha nem kapaszkodott. A Lomonoszov Egyetem híres magasépületében volt a külföldi hallgatók diákszállója is, itt kapott közös szobát valahol, valamelyik emeleten az az öt magyar, akit abban az évben felvettek oda. Amit tanultak, az nemcsak nehéz, hanem sok tekintetben bizalmas is volt. Akkor már három éve történt, hogy az oroszok fellőtték az első szputnyikot, és javában állt a verseny az amerikaiakkal a világűr meghódításáért. Az elméleti fizika és csillagászat szakok a stratégiai fontosságú tantárgyak közé tartoztak, és ennek megfelelő volt az ott tanulók kondicionálása is. A szobájuk közepén a mennyezetről mikrofon lógott, amit nem volt szabad eltávolítaniuk. A szabadidejüket pedig betáblázták sporttal, népi tánccal, különböző elfoglaltságokkal, úgy, hogy a vizsgaidőszak, amikor ezek a foglalatosságok szüneteltek, a szemeszteri hónapokhoz képest szinte pihenőnek számított.

Mind az öt magyar összeroppant sorban, ahogy túlküzdötték magukat az első néhány szemeszter buktatóin. Gazsi volt közülük a legerősebb, ő bírta a legtovább, de végül is az ő betegsége volt a legsúlyosabb. Nyelési kényszerrel kezdődött, és amiatt, hogy éjjel-nappal nyelnie kellett, végül már aludni sem tudott. Aztán jöttek a kényszerképzetek és a fojtogató depresszió. Repülön hozták haza a pesti klinikára a téli szemeszter közepén, amikor már harmadéves volt. Az orvosok kiderítették, hogy hasonló betegség már korábban is előfordult a családban, a fő baj tehát az öröklött génekben rejtett, és legfeljebb csak kiváltó ok jöhetett szóba a Lomonoszov toronyépületében uralkodó légszomj.

Nem sokkal korábban történt, hogy szüleink is felköltöztek Budapestre, így megoldhatóvá vált, hogy a család beossa, mikor melyikünk látogassa Gazsit. Amikor kissé jobban lett, átvette őt a pesti műegyetem, ahol a klinikán töltött sok-sok hónap ellenére is idejében lediplomázott. Mivel kitűnő szakembernek ígérkezett, az ország legfontosabb kutatóintézetében kapott állást. Ez a pavilonokkal és laboratóriumokkal meghintett telep a városon kívül, egy erdővel borított hegyhát parkosított oldalában volt, és szebbnek hatott, mint egy szanatórium.

Milyen kicsik az emlékezést kódoló egységek az agyban? – akkoriban ez a kérdés foglalkoztatta. Hogy az intézetben dolgozó fizikus kollégák nem tudtak erre a kérdésre pontos választ adni, az természetes volt, de sajnós az élettani és kibernetikai szakkönyvek sem adtak tanácsot. Ő azonban úgy okoskodott, hogy az emlékezet elemi anyagára is hatással lehet a kvantumfizikából ismert bizonytalansági reláció.

Mert ha igaz az, hogy az egészen apró részecskékben felcserélődhet a múlt és a jövő, akkor kell, hogy legyen némi kilátásunk arra is, hogy ezek a cserék a gondolkodás mozzanataiban is megmutatkozzanak. Az ember ilyenkor, mintha átlátna a ködön, sejteni kezdi azt, amiről csak később tudhatna biztosat. Olyan ez, mintha megtanulna olvasni a tér-idő kontinuitás minden irányban bejárható hálójának a szemei között. Kis gyakorlattal talán javítani lehetne az olvasással járó bizonytalanságon is, például azzal, hogy kiszámítjuk a közben fellépő kvantumfizikai folyamatok valószínű mértékét. Ezt szerette volna ő is megtenni. De vajon tényleg elég kicsik-e ehhez a gondolkodás atomjai?

Saját magát eközben terhesen nagyinak érezte. Hol a keze, hol a törzse, hol pedig a lábfeje nőtt óriásira, és előfordult az is, hogy az utcán menve hirtelen rádöbbsen, hogy ballonszerűen kitágult a teste, és már akkora, mint az emeletes házak. Ilyenkor megállt, és félni kezdett, szorongott. Rossz volt arra gondolni, hogy mi történne, ha mégis lépne egyet, talán agyonnyomna vele valakit. Vagy mi lenne akkor, ha néhány méterrel odébb egyszer csak a házak közé szorulna. És az is terhes volt, hogy az egész utca tudott a bajáról. Vele foglalkoztak azok a foltok, amelyek a vakolatot hámló falakról fordultak feléje, őt bámulták kíváncsian minden oldalról az ajtók és az ablakok, és ahogy meglátták, lassítani kezdtek a feléje közeledő villamosok. De titkos üzeneteket igyekeztek eljuttatni hozzá az emberek is, különösen az egyenruhások, például a kalauzok. Hazaérkezve átvizsgálta a bútorzatot, árulkodó jelek után kutatott, tudta, jártak nála, és csak idő kérdése, hogy rájöjjön, mit cseréltek ki a lakásban.

Néha úgy próbált szabadulni az őt üldöző hatalmaktól, hogy nem ment be a munkahelyére, hanem a közeli erdőben kóborolt, itt ugyanis nem ismerték, nyugton hagyták, szabadabban tudott gondolkodni, és némi levegőhöz is jutott. A sok orvosságtól azonban lelassult a mozgása, és nagyon meghízott. Amikor egyszer egy januári séta közben a hegyi kisvasúttal találkozott, és a mozdonyvezető intésére leszórta magáról a nagykabátot és a zakót, nem érezte, hogy fázna. Ugyanúgy, ahogy a táj hótakaróba burkolódzott, és a téli derengés tompa súlya alatt érzéketlenné váltak a fák és a bokrok, őt is megvédték a pengéjét forgató hidegtől vagy a fagy jeges ujjaitól a betegsége alatt fölszedett kilók.

Az intézetben sokszor csak napokat vagy órákat dolgozott, miközben heteket kimaradt, de – a kollégái mesélték – még így is többet produkált, mint legtöbbször az ott dolgozók közül.

Az orvosok tanácsára kezdett jógával és autogén légzéssel kombinált meditációval foglalkozni. Mivel továbbra is megérkeztek hozzá azok az üzenetek, amelyeknek az olvasására nem volt elég az ábécé, és állandóan beleütközött olyan jelekbe is, amelyeknek a megfejtéséhez meg kevés volt az, amit az egyetemen tanult, egyre többet kezdett foglalkozni ezoterikus dolgokkal. Kitanulta a varázsvessző használatát, és az esti órákban buddhista ismeretekbe beavató tanfolyamokat látogatott. Miközben rendszeresen részt vett a Nukleáris Társaság előadásain is, sőt, bejárt a műegyetem professzoraihoz, hogy meghallgassa az előadásait. A profok kedvelték a társaságát, mert nemcsak az észjárása volt üdítően eredeti és szórakoztató, hanem a mackós mozgása, a szelíd ragaszkodása meg a kedves humora is levette őket a lábukról.

Az útjai persze követhetetlenül bonyolultak voltak, soha nem tudtam meg például, hogy milyen ismerősök vagy könyvek tanácsára helyezte az ágya négy lába mellé négy nagy fenyőtoaszt. – Nehogy elmozdítsd őket! – figyelmeztetett –, a sugárzásra vannak

szabályozó hatással. – Ez akkor történt, amikor szívességből megpróbáltam a szobájában porszívózni.

Igen, a takarítás, az nehéz fejezet volt. Előfordult, hogy kilószámra vermelt almát a szobája egyik sarkában. Máskor meg egész nyáron át csak mézen és mákon élt, az egyik gyantává sűrűsödött a beleiben, a másik pedig arra volt jó, hogy az emésztése mégis meginduljon. Nem ült le a konyhaasztalhoz, mert ahhoz túl nyugtalan volt, inkább jártában evett, ahogy a lakásban bolyongott. Így aztán nem csoda, ha a padló megtelt mézgás cseppekkel, amelyekbe sűrűn és bársonyos sötét foltokat kirajzolóan száradt bele a por. Egy újabb nyara pedig azzal telt el, hogy a legyekkel és kisebb-nagyobb bogarakkal háborúskodott. Rovarirtó sprayket vásárolt tucatszámra, de még így sem bírt a felhőként rajzó rovarokkal. Meglátogattam, és már az előszobában kiderült, hogy a muslicák meg a bútorokat belepő rovarok nem lehetnek hallucinációk, valami tényleg nem stimmelt a lakásban. Talán azért, mert ezen a nyáron hosszú volt a dinnyeszezon? Odamentem a szemetesvödörhöz, amelyből, ahogy kinyitottam a fedelét, szinte kilőtt a döglegyek zsbongó tömege. És ami a vödörben maradt, az meg nemcsak bűdös volt, hanem mozgott is. Már hónapok óta nem ürítette ki, mert elfelejtette, hogy ez a konyhában álló alkalmatosság mire való.

Ahogy az ilyen bajaiból és örömeiből a mindennapokat összegyúrta, és a részletekre néha régi mesék meg legendás fordulatok köpönyegét húzta, az nagyon küzdelmes életvitel lehetett. Gomolygó füstként tolultak ki belőle az archaikus képek, valahányszor a betegsége kritikus fázisba jutott, és néha hetekig is tartott, hogy eltakarták a napot, és megülték a horizontot. Gazi ilyenkor nem tehetett mást, mint hogy szolgálta az őt szorongató valamelyik mítoszt.

Egyszer meglátogatott a városszéli otthonomban, és rövid bevezető után, amelyben a szememre hányt, hogy mint művészeti kritikus túl szigorú vagyok, rátért a régi történetre: Isten ráparancsolt Ábrahámra, hogy áldozza fel Izsákot. Elmondta, hogy miként kötözte meg az apa a mit sem sejtő fiút. A hangja szigorú volt, kioktató. Míg azonban a vécén volt, kinyitottam a válltáskáját. Láttam, nincs benne más, csak egy kés és egy nagy gombolyag zsinór. Tudtam, hogy ilyen készségekkel szokott kirándulni is, de a felfedezés mégis torkon ragadott. Azt javasoltam, folytassuk a társalgást a közeli kertvendéglő egyik asztalánál, mert éhes vagyok. Végtelen jóhiszeműségében nem is vette észre, hogy úgy intéztem, hogy a táskája ott maradjon, ahogy ledobta, az ágyamon. A kerthelyiség asztalánál pedig váratlan dolog történt. Egy méhecske szállt a fülemre, és ez teljesen más irányba terelte a figyelmét. – Vigyázz, megcsíp, ne kapj oda! – És e pillanattól kezdve mintha csak kicserélték volna, csupa féltés és aggodalom lett, elfelejtette Izsákot.

De nem volt mindig ekkora szerencséje, hiszen nem mindig érkeztek idejében méhek. Inkább az volt napirenden, hogy sokba került neki, amíg a rontó szellemeket visszaparancsolta a palackba. Ha pedig úgy érezte, mégis alulmarad, önként jelentkezett a klinikán, és csak akkor engedte el magát, amikor már az ismerős kórházi környezetet látta, és bízhatott benne, hogy erős kezek fogják le az öntudatát elrabolni igyekvő démont.

Egy ilyen alkalommal sokáig meredt a pszichiátriai osztály folyosójának egyik üvegezett ajtájára – az épület régi volt, díszesen cikornyás, eklektikus. A kétszárnyú ajtó sem a megszokott, mert az üvegtáblákat maratott minták díszítették, egy kanyar jobbra, egy másik pedig balra, közéjük fonva meg növényi mustrák és liliomok. Lehet, hogy ismerős volt a díszítés, hisz a régi vasrácsos kapu is ilyen volt, noha itt semmi értelme

nem lett volna annak, hogy a mintázaton átjusson valaki. Gazsi mégis megpróbálta: minden erejét összeszedve nekifutott, hogy áttörje az ajtót. Egy formátlan, eszméletlen test meg egy halom véres ruhadarab volt, ahogy az átszakadt ajtószárny és a szilánkokra hullott üvegtábla mögött a túloldalon a földre bukott.

Aki otthonos az éjszakai égen, az tudja, hogy hol az Orion, vagy hogy milyen csillagokat kell sorra vennie ahhoz, hogy rátaláljon Herkulesre és Kassziopéiára. Apró vonaldarabkákkal szoktuk kirajzolni e lények körvonalait, de az teszi nehezzé a munkát, hogy csak néhány csillogó pont ad hozzá fogódzót. Néha elképzelem, hogy egy nagy asztal az égbolt, amin erős kéz fog marokra mikádópálcákat, és megpróbálja újrarajzolni a csillagos égboltot. Sikerülne ez, ha – lazítva a markoláson – széthullanának a pálcák, és új vonalhálót adnának ki az asztalon?

Gazsi nekirugaszkodását, hogy átjusson az ajtón, az orvosok öngyilkossági kísérletnek vélték, de nem vagyok biztos benne, hogy valóban így volt, hiszen ahhoz hasonlított, ahogy a mikádópálcákat az asztalra dobjuk. Annyi igaz, hogy nagy árat fizetett érte. Az öntudata sokáig csak tompa derengés volt, amelyben csak lassan, csak vonakodva álltak össze képpé az emlékezet apró darabkái, miközben újabb robajok pusztítottak benne. Az orvosok ugyanis, akik nem először alkalmaztak elektrokokot nála, most megemelték a dózist, ami azt jelentette, hogy a kezelések erősebbek lettek, és minden ilyen robbanás kioltott egy sor csillagot. Gazsi agyában ritkulni kezdtek a fények.

Amikor felépült, még mindig munkaképes volt, de a memóriája és az ébersége gyakran kihagyott, az emlékek és a benyomások kezdtek átesni a megritkult rostélyon. A személyisége azonban a régi maradt, legfeljebb egy és másban tényleg a éjszakai égboltra hasonlított. Mert Gazsi most már csak a megmaradt fénypontokra koncentrált, ami azzal járt, hogy kezdtek szétszakadni nála a külső jelenségekre adott válaszok. A vele társalkodók dolga lett, hogy gondoskodjanak a folyamatos vonalakról, és figyelmes munkával pótolják azt, ami a reakcióiból vagy a mentális megnyilatkozásai-ból hiányzott.

Ez volt a helyzet akkor, amikor egy tökéletesen váratlan fordulat adott új értelmet az életének. Egy olyan kongresszusra érkezett meghívás Moszkvából, amit a szovjet tudományos akadémia rendezett, és aminek a témája a parakinetikai kutatások pillanatnyi állása volt. Mivel ilyesmivel a budapesti intézet soha nem foglalkozott, nagy volt a zavar, kit küldjenek Moszkvába. Arra gondolni sem lehetett, hogy megválaszolatlanul hagyják a kérését. Végül eszébe jutott valakinek, hogy Gazsi elkötelezettje a varázsvesző-praktikáknak, és ehhez jött még az is, hogy – micsoda szerencse! – oroszul is jól tud. A probléma csak az volt, hogy mit szól majd az egészhez.

Az intézet vezetőinek nagy megkönnyebbülésére azonban Gazsit nagyon érdekelte a meghívás, és kapva kapott az ajánlaton. Azonnal felvette a kapcsolatot volt moszkvai évfolyamtársaival, akikkel – mióta hazajött – csak szórványosan levelezett. Úgy gondolta, hogy a kongresszus is érdekes lehet, de még jobban örült annak, hogy orosz évfolyamtársai közül azok, akiket a barátai közé számított, ujjongva megígérték, kijárják a hivataloknál, hogy egy-két héttel tovább maradhasson. Mi, a család, rég nem hallott nevekkkel kerültünk újra bizalmas viszonyba: Zsenya, Szerjözsa, Sztjepan... Csak anyánk aggódott: Istenem! Igaz, nagyon pontatlan képe volt Moszkváról, az oroszokról pedig csak annyit tudott, amennyire abból az időből emlékezett, amikor nálunk laktak a tiszték.

Gazsiban azonban – amikor elfogadta a meghívást – az az ösztön dolgozott, mely azokba a tartományokba hívta őt vissza, amelyekre mint fénykorára emlékezett. Akkoriban teljesítőképessége csúcán volt, és olyan fiúkkal barátkozott, akik a legjobb úton voltak ahhoz, hogy később az orosz társadalom elitjét alkossák. Az általuk képviselt kultúra, amelyből mindennapi reflexeik is felépültek, sokban különbözött a közép-európaiktól, de háttérként elmondhatatlanul nagyobb léptékű tájat mondhatott magáénak. Gazsiban is talán csak később tudatosult, akkor, amikor már elvesztette ezt a világot, hogy az ország és benne a nyírfaligetekkel tarkított tajga vagy a fenyőkkel és borókákkal csipkézett horizont tulajdonképpen a lelkek őserdeje. Ebben ugyan szabályos időközökben lehullik a hó, de mégis mindig napirendre kerülnek azok a periódusok is, amikor felenged a fagy; ilyenkor kivirágzik a sár, és magasabb matematikai műveletek megoldásán dolgoznak a farkasok.

Gazi elég érzékeny volt ahhoz, hogy a szorosra gombolt zubbonyok mögül is kihallja a pulzusok verését, és az utcazajból is kiszűrje magának a csendes morájjá lefojtott harangszót. Később pedig rájött arra, hogy ennek az ünnepi regiszternek, a vox humanának a megszólaltatása, pántlikás harangjátékká vagy mesés táncokká váló átköltése mennyire ismeretlen tradíció máshol. Amikor úgy döntött az intézet, hogy ő legyen a kongresszusi küldött, a világ éppen új szavakat tanult meg: peresztrojka és glasznoszty. Volt valami rögtönzött, majdnem hogy költői e szóhasználat mögött, hiszen túl könnyed és páras volt a kép, amely áttetszett mögüle. Aranyozott kupolák sorát idézte, fénylő sugárzást, de a falak súlya vagy a gerendák szerkezete nélkül. Még nem tudtuk, hogy a birodalom lágy ritmusban zajló összeomlása lesz a vége, legfeljebb Gazi érezte úgy, hogy a Moszkvából érkező meghívólevélbe érdemes belekapaszkodni. Hátha átlendíti őt egy másik valóságba?

Nem próbálkozott magyarázatokkal, hanem csak arra várt, hogy magához ölelhesse azokat az alakokat, akikre jól emlékezett, de másokat is, akik az egykori barátok mögül kezdtek fölsejleni lassan. Így érkezett el a nap, hogy elutazott.

Moszkvából egyszer vagy kétszer felhívta a családot, de különben nem sokat tudtunk meg tőle az ott töltött napokról. Még később sem részletezte, mit látott, nem mesélt például arról, hogy mit tapasztalt a kongresszuson. És arra meg végképp nem voltunk felkészülve, hogy végül is mivel érkezik majd vissza Pestre. Ahogy belekezdett, Gazi hangja is megbicsaklott, de aztán erőt vett magán, és elmesélte, hogy úgy tervezi, házasodni fog.

Larissának hívták a választottat. Zsenyáék ismeretségi köréhez tartozott, de sokkal fiatalabb ezeknél a meglett férfiagnál. Orvostanhallgató volt, illetve valamivel több annál: cselédkönyves orvos. Gazi nem hozott fényképet róla, ami elképzelhetővé tette, hogy nincs is sok alapja az egésznek, és csak az ő fantáziájában bonyolódtak idáig a dolgok.

Azt mesélte Larisszáról, hogy szemüveges lány, nagyon kedves és szelíd teremtés. Hozzátette persze, hogy mennyire okos. A szüleink nem tudtak mit kezdeni e tömör jellemzéssel, nem tudtak elképzelni egy, az utolsó vizsgáinál tartó szovjetorosz medikát. Azt pedig, hogy az illető egyúttal egy „lány” is, azzal a hangsúllyal, ahogy azt Gazi emlegette, fel nem foghatták. Anyámról kiderült például, hogy csak pufajkában képes maga előtt látni Larisszát, kendővel, és szemüveggel az orrán, bizonytalanul imbolygó foltként. Apánk nem képzelt el semmit, hanem csak magába roskadva hallgott. Gazi azonban kitartott a házassági terve mellett. Megtudtuk tőle, hogy már

postára adta a meghívólevelet, mert amint hazajött, az volt az első dolga, hogy beszeresse az ehhez szükséges iratokat is.

Mivel pedig a lakása nagyon szűkös volt, azt szerette volna, hogy ha megérkezik Larissza, akkor a szüleinknél lakjon. Különbö is így illik ez, mondta. A lakáscímet is úgy adta meg Larisszának, hogy ide, a szüleinkhez írjon, ha majd válaszol. Hogy Larissza majd úgysem válaszol, ez tűnt a család számára az egyetlen vékonyka reménysugárnak.

A válasz azonban megérkezett Moszkvából. Én akkor már hosszabb idő óta Németországban éltem, de anyám azonnal felhívott, és kétségbeesve megkérdezte tőlem, mit csináljon, bontsa fel a levelet, amikor úgyis tudja, hogy oroszul van írva? Vagy dugja el? Megpróbáltam meggyőzni, hogy az lenne a legjobb, ha Gazsától hallhatná, mi áll a levélben. Azt nem is részleteztem, hogy én már anélkül is sejtem – nyilván elfogadta Larissza a meghívást, hiszen ha nem így lenne, nem is válaszolt volna. Anyám, szegényke, persze ugyanerre gondolt. A beszámolója közben teljesen összeomlott, és kibuggyant belőle a keserű panasz, hogy majdnem mindegy is már, mit ír az a lány. Az ő számára csak egyet jelenthetett a válasz, azt, hogy „jönnek az oroszok”. Megígértem neki, hogy ha csakugyan jönne Larissza, én majd mozgósítom a pesti ismerőseimet. Azok majd szereznek egy szobát a lánynak, aki – Gazsától tudtuk ezt – jól beszél angolul, és biztos, hogy boldogulni fog a pesti környezetben. Legfeljebb a szüleinknek lesz szüksége még valakire, aki Gazsi segítségét is fölszövegezzé téve gördülékenyebbé teszi a társalgást, mert oroszul is jól tud.

Így is történt. Larissza a nyár elején érkezett meg Pestre. Kapott egy vendégszobát, és rögtön az első napokban sor került arra is, hogy a szüleimhez is ellátogasson. A család megtudta, hogy egy hónapra szól a vízuma, de már néhány nappal korábban utaznia kell, mert így szól a vonatjegy. Ami pedig a terveit illeti, az volt a programja itt Pesten, hogy bevásároljon néhány apróságot, ilyenfajta szívességre kérték őt a moszkvai barátai is. Aztán pedig? Talán úgy lenne a legjobb, ha elmenne Gazsival nyaralni. Sok szépet hallott a Balatonról.

Valahogy nem esett szó házasságról.

Mire én hazalátogattam Németországból, Larissza már visszautazott, így hát nem találkozhattam vele. Később pedig kiderült, hogy Gazsi ez alkalommal sem gondoskodott fényképről, úgyhogy csak annyit tehetek, hogy elmondom, mit képzeltem el én Larisszáról.

Volt akkoriban Németországban egy karmester barátom, Péter, akinél sokszor megfordultam. Éppen azokban a hetekben történt, hogy egy moszkvai koncertjéről visszatérve olyan játék babát hozott magával, amelynek az alakja a jól ismert Matruszka babákra hasonlított, azokra, amelyeket – ahogy egyre kisebbeknek – egymásba lehet rakni. Ez a baba azonban nem volt kinyitható. Helyette egy harangjáték volt a közepébe téve, meg valami olyasmi, mint egy keljfeljancsi-mechanizmus, mert ha oldalra billentették, mindig talpra állt, és még utána is táncosan billegett, miközben lágy hangon kolompolt. Ez a színesebb és árnyaltabb hang különböztette meg a fejhargon csilingelő egyéb játékoktól. Péter szinte megfagyott, valahányszor billegésre bírta, és néhány másodpercig azt a harangjátékot figyelte, amely a belsejéből szólt. Ha nála jártam, én is mindig kézbe vettem, hogy kipróbáljam varázsos hatását. És mindig az első alkalommal eldöntöttem magamban, hogy Larisszának hívom.

Az igazi Larissza azonban – ahogy anyám leírta – inkább afféle karcsú teremtmény lehetett. Legfeljebb annyiban hasonlított a harangocskáival doromboló játék babához,

hogy a mellkasában ő is árnyaltabb természetet hordott. Ha megszólalt, meggyőzően szólt a hangja. Anyám sokáig próbálkozott azzal, hogy körülírja, miféle lány is ez a Larissza, de aztán csak a fejét rázta, mert nem találta a megfelelő szót. – Orvos lesz belőle, hiszen olyan komoly – jelentette ki végül. Megjegyeztem, talán sajnálja is már, hogy visszautazott Moszkvába. De csak összerendezte erre. Meg kellett értenem, hogy Larissza és Larissza – az orvosnő és a barátnő –, ez a két aspektus az ő szemében két összebékíthetetlen világ volt.

De hogy teltek a balatoni napok? Gazsi egy sátrat kölcsönzött, és Larisszával az intézet Balaton-parti kempingjébe utazott. Ehhez a kempinghez üdülő is tartozott, és mivel az ottani helyiségeket is szabad volt használniuk, bizonyos kényelemre számíthattak. Több mint két hetet töltöttek el így a tóparton, és később, amikor egyszer esett erről az időről, Gazsi úgy nyilatkozott, hogy ez a nyaralás volt a legboldogabb korszaka, de ő már számolt ezzel azok alapján, amiket Moszkvában élt meg Larisszával. És a folytatás? – Gazsi panaszkodott – Larissza ostoba volt, hogy amikor visszament, egy-két levél után elbúcsúzott tőle, s felmondta a kapcsolatot.

Egy elgyengült percében – sokkal később – anyám is szóba hozta a témát. Mert Larissza a visszautazása előtt még egyszer feljött a szüleinkhez, és ezt a napot anyám, úgy látszik, később is sokszor meghányta-vetette magában. A levegőben kimondatlanul ott lebegett már, hogy nem kerülhet sor újabb utazásra, és talán erre gondolva kérdezte meg Larisszától, megérte-e ennyi áldozatot hozni – lehet persze, hogy csak a költségekre gondolt. Larissza azonban – legalábbis, ahogy anyám beszámolt róla – másképp érthette a kérdést, mert belekezdett, hogy ő már akkor megszerette Gazsit, amikor Zsenyák mesélni kezdtek a régi szép időkről, és hogy ki is az, aki látogatóba érkezik hozzájuk.

– Akik ehhez a baráti körhöz tartoztak, mármint az oroszok, azok, úgy látszik, mind adósai egy kicsit a gyerekek – kezdte részletezni anyám, de aztán elharapta a szót. Beszámolt viszont arról, hogy képzeljem, Larissza, amíg itt volt Pesten, szemüveget csináltatott magának. Meg is mutatta az új szemüvegét akkor, amikor elbúcsúzott. Nagyon fontos volt számára ez a megoldás, mert szemtengelyferdülése volt, de, ahogy elmagyarázta, asztigmatikus szemüvegek készítését nem vállalták el akkor még Moszkvában.

Később, anyám halála után, kezembe kerültek az ő szemüvegei is, mert eltette valamennyit, több mint tíz szemüveg gyűlt fel így nála. Úgy hatottak, mint afféle apró emléktárgyak, a gyengülő szemnek készült kicsinyke mankók, amelyek – a dioptriák növekvő rendjét követve – biztos, hogy mesélni tudtak volna anyám életéről. A legfontosabb azonban hiányzott közülük, az, amit Larissza rendelt meg magának, és amit anyánk is mindvégig nagyon számon tartott.

Gazsit erősen megviselte a szüleink halála. Először apánk ment el, már majdnem kilencvenévesen, aztán, néhány évvel később anyánk is, aki jóval fiatalabb volt.

Amikor anyánk meghalt, Gazsi – anélkül, hogy föladta volna a saját otthonát – beköltözött az üresen maradt szülői lakásba. Helyesebb lenne persze, ha azt mondanám, hogy odaszokott lassan. Mert először csak anyánk ágját kezdte használatba venni, megágyazott rajta egyszer, és ha már így történt, ott is aludt aztán. Mintha köldökzsinór kötötte volna őt a szülői házhoz, egyre gyakrabban használta az üressé vált lakást. Később, mikor megszokta, hogy itt az otthona, kezdte a ruháit, a gyógyszereit meg a fontosabb cókmojkait is sorban odahordani, és csak a bútorok, a könyvek, a kinyomtatott programjai vagy számításai meg a mosógép maradtak a régi lakásában. Kialakí-

totta új életritmusát: csak mosni járt haza, és így látogatta ezután éveken át a régi önmagát, egészen addig, amíg a szüleink lakását el nem adtuk.

Azért tudta nélkülözni a saját háztartást, mert anyáknál is minden szükséges dolgot megvolt, olvasni, dolgozni pedig már úgysem volt igazán képes. Ennek története oda nyúlik vissza, hogy amikor apánk meghalt, Gazsi is egyedül maradt egy időre, mert néhány héttel a temetés után anyánk vonatra szállt, hogy meglátogasson engem Németországban. Csak rövid ideig maradt távol, és már úton volt vissza Budapestre, amikor Gazsi felvágta az ereit, mert úgy érezte, nem bírja tovább. Megmentették, de az ezt követő kezelések után bekövetkezett az elkerülhetetlen: leszázalékolták. Mint rokkantnyugdíjas, kapott egy kis apanázt, és továbbra is bejárhatott az intézetébe, ahol még sokáig megengedték neki, hogy az egyik nagy teljesítményű komputeren dolgozzon.

A saját projektjeivel bajlódott, fantasztikus számításokat végzett, amelyekkel azonban soha nem készült el egészen, mert a figyelme ekkor már annyira szétfoszlóban volt, hogy mindig hibák csúsztak a programindításba. Tízszer, százszor kezdte újra a munkát, mint a szélmalom lapátkerekei, úgy forogtak körülötte a kinyomtatott lapok. Néhány kollégáját érdekelte volna, min dolgozik Gazsi, de aki megpróbálta rendbe szedni mindazt, ami felgyűlt az asztalán, beleszédült. Gazsi számításait követni reménytelen vállalkozás volt.

Aztán eljött az idő, mikor már nem volt szüksége többé komputerre. Ezzel tulajdonképpen egy békésebb, majdnemhogy boldogabb korszaka kezdődött, mert kezdték el hagyni őt a démonok – megöregedett, megnyugodott.

Kialakult az új beosztása, például, hogy sokat aludjon, és rászokott arra is, hogy nagyon természetes feladatokkal töltse el az időt. Eljárt a Széchenyi-fürdőbe, ahonnan ásványvizet hozott haza kannaszámra. És mindig voltak napok, amelyeket uszodában vagy gőzfürdőben töltött, ahol ködfelhőkbe burkolódzhatott. Ha találkoztam vele, az néha olyan volt, mintha a város kétezer éves múltjából merült volna fel valaki, hogy meglátogasson. Társalkodás közben az ember sejteni kezdte, hogy milyen lehetett az élet Aquincum fénykorában: kárpitok árnyéka mozdult, ha kopogott az ajtón, az elhangzó szavaknak pedig szeme, szája és göndör szakállja volt, és míg a lakás légtérben kavargott, az ember tekintetét keresték, mint a tógák mögül kihajló arcok. Csontszínű fény hullott a falakra ilyenkor, mert iver párákat eresztettek át az ablakszemek is a rájuk applikált disznóhólyagon. Gazsi pogány lett, sokistenhívő szokásokat vett fel, például fényképekkel és családi emléktárgyakkal rakta körül a padlót. Mint a szőnyegen felejtett ólomkatonák, úgy őrködtek nála a figyelmet és tiszteletet elváró aprócska bálványok.

Néha arra adta a fejét, hogy eljártsson egy-egy világmegváltó feladattal. Ilyen volt a hidrogénnel hajtott autó problémája. Mintha álmodt volna, úgy képzelte el magában, hogy kiszabadítja a H₂O formulából a hidrogénatomot. Módszerének nem született műszaki leírása, csak a lényegét érlelte magában – a módszer közel állt a ráolvasáshoz. Egy másik problémája pedig matematikai volt, de ebben is túlsúlyra jutottak a mágikus elemek. A nullával való osztás kérdése gyötörte, és nem zavarta, mennyire köztudott, hogy nullával osztani egyszerűen tilos. Csak úgy tudta átvágni a gordiuszi csomót, hogy új definíciókat alkotott. És ehhez még papírra sem volt szüksége, hiszen elég volt, ha a megnyíló lehetőségeken elgondolkodott.

Az osztás kérdésébe egy szép napon engem is beavatott. Az volt a lényege, hogy bármely számot osztunk el nullával, eredményként végtelent kell kapnunk. Én az iskolás

érvekkel válaszoltam, azzal, hogy az osztás próbája a szorzás. Esetünkben úgy hangzana ez, hogy vegyük a végtelen nullaszor. De megkapjuk ezután a kezdeti „bármely” számot? Gazsi még aznap délután, hogy erről szó esett, újra felhívott, és elmondta, nem ért egyet az egyenletrendezéssel. Az osztásnak nem lehet ilyen próbája nála, mert a végtelen esetében olyan valamiről van szó, ami nincs is rajta a számtesten – közölte. Aztán néhány óra múlva még egyszer rám csöngetett, hogy értsem meg, itt nem egy műveletet végzünk.

– A nullával való osztás inkább csak állapot. Aki foglalkozik vele, az egy folyamat része – mondta. És még hozzátette: – Én most a folyamat csúcán vagyok.

Másnap reggel, ahogy a szomszédja benézett hozzá a konyhaablakon, Gazsit a földön fekvő látta. Kihívta a mentőket, de a rendőrök is velük jöttek, és így, közösen törték fel az ajtót.

Gazsi még élt, de percek múlva meghalt. A tünetek infarktusra utaltak. Úgy látszott, magával ragadta őt az a végtelen, amely nem egy mennyiség volt, hanem tényleg csak állapot, a jobb megértéséhez pedig olyan közérzet adhatott segítséget, amely egyedül Gazsi privilégiuma volt.

Ahogy átlépte a küszöböt, a kisvasút mozdonyvezetőjét látta, aki az erdei szerelvényt vezetve éppen kihajolt, és lassan feléje intett. Ledobta hát a ruháit magáról, és mint egy elhasznált glóriát, lesöpörte a fejről azt a kettős forgót is, s így indult el a fák alatt az úton. Úgy érezte, zöld ágat nyom a kezébe valaki – a halvány emlékképben Larisszára ismert. A tetőn pedig karját szétárva egy másik alak fogadta, Ambarcumjan, a professzor. Már várt reá, hiszen tudta, hogy végre folytathatják a megszakított munkát.

Végtelen sok csillag helyzetét kellett meghatározniuk.

Szvoren Edina

ABETKA

A felnőttek a világ minden pénzéért sem hagyták volna el a kőrisfa árnyékát. Ültek hatalmas fenekükkel az őszierdő-mintás katonai pléden, míg mi a vízbe ugráltunk. Ha föltápázkodtak, a zöld terepjáróig botorkáltak csak el. Fölpattintották a csomagtartót, vörösbort töltöttek a demizsonból, őzpörköltet mertek a bográcsból. Amikor nem ettek, ittak. Amikor nem ittak, hallgattak. Hófehér lábuk villogott az árnyékban, mint a négertenyér.

Mintha nem érdekelte volna a folyó, a nagynéném is velük tartott. Az őzpörköltet meg sem kóstolta. Lány, palacsintasínű bőre volt, tudott ukránul imádkozni, tudta, hogy a gömblobbú kőrisfa szárazságtűrő, tudta, hogy a vízparti fák *mind* szárazságtűrők, mégis ott ült velük, mintha közéjük tartozna. Mintha a hosszúkás, húsos fülcimpán kívül bármi hasonlóság lett volna közte és öközöttük.

Amikor beszéltek, vitakoztak. Egyikük fölkapta a honvédségi bicskát, és rézvasalatú végét ütemesen a porcelán süteményes tálhoz ütögette. Katona nagybátyám úgy csó-